



La motivació de l'esportista i la qualitat de la seva relació amb l'entrenador

José Roberto Andrade do Nascimento Junior^{1,2}, Eliakim Cerqueira da Silva², Gabriel Lucas Morais Freire^{1*}, Carla Thamires Laranjeira Granja¹, Adson Alves da Silva¹ y Daniel Vicentini de Oliveira³

¹ Programa de Pós-graduação em Educação Física na Universidade Federal do Vale do São Francisco (UNIVASF), Petrolina-PE, Brasil.

² Escola d'Educació Física de la Universidade Federal do Vale do São Francisco (UNIVASF), Petrolina-PE, Brasil.

³ Departamento d'Educació Física de la Universidade Cesumar, Maringá, PR, Brasil.



Citació

Nascimento Junior, J.R., Silva, E.C., Freire, G.L.M., Granja, C.T.L., Silva, A.A. & Oliveira, D.V. (2020). Athlete's motivation and the quality of his relationship with the coach. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 142, 21-28. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2020/4\).142.03](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2020/4).142.03)

Editat per:

© Generalitat de Catalunya
Departament de la
Presidència Institut Nacional
d'Educació Física de
Catalunya (INEFC)

ISSN: 2014-0983

*Correspondència:

Gabriel Lucas Morais Freire
bi88el@gmail.com

Secció:

Educació física

Idioma de l'original:

Anglès

Rebut:

19 de novembre de 2019

Acceptat:

14 d'abril de 2020

Publicat:

1 d'octubre de 2020

Coberta:

Nous esports olímpics a
Tòquio 2020. Escalada.
Foto: Escalada. Jocs asiàtics
2018. Finals combinades
femenines. Competeix Kim Ja-
in de Corea del Sud.
Escalada líder.
JSC Sport Climbing.
Palembang, Indonèsia.
REUTERS / Edgar Su

Resum

L'objectiu d'aquest estudi transversal va ser investigar la influència de la percepció de la qualitat de la relació entrenador-esportista (CAR) en la motivació entre els joves estudiants esportistes de l'estat de Pernambuco, Brasil. Els participants van ser 301 estudiants que van participar en els Jocs Escolars de Pernambuco 2017. Els instruments utilitzats van ser el Qüestionari de relació entrenador-esportista (CART-Q) i l'Escala de motivació esportiva-II (SMS-II). L'anàlisi de les dades es va realitzar mitjançant les proves de Kolmogórov-Smirnov, Mann-Whitney, la correlació de Spearman i el modelatge d'equacions estructurals (SEM) ($p < .05$). Els resultats van mostrar que els estudiants esportistes que es perceben a si mateixos amb una alta qualitat de CAR tenien puntuacions més altes en les regulacions identificades, integrades i intrínseques, mentre que els esportistes amb CAR moderada tenien una puntuació més alta en la desmotivació i la regulació externa. SEM va revelar que tant la motivació controlada com l'autònoma es van explicar en 17 % i 21 %, respectivament, per CAR, que va tenir un efecte positiu ($\beta = .45$ i $\beta = .41$) en ambdues motivacions. Es conclou que una relació positiva amb l'entrenador basada en l'admiració, el respecte, la confiança i l'afiliació sembla ser un factor que fomenta la motivació en el context dels esports escolars.

Paraules clau: autodeterminació, relacions interpersonals, esport, psicologia de l'esport.

Introducció

Michael Phelps, el medallista olímpic més gran de tots els temps, acredita directament el seu èxit i la seva motivació per a la pràctica de l'esport a la seva magnífica relació amb Bob Bowman, el seu entrenador des que tenia 11 anys. Estudis recents demostren que en el benestar, el rendiment i la motivació d'un esportista influeix la qualitat de la relació entre l'entrenador i l'esportista (*coach-athlete relationship*, CAR) (Appleton et al., 2016; Davis, Appleby et al., 2018; Nascimento Júnior et al., 2018; Vieira et al., 2018).

La CAR comprèn una interacció mútua i una interdependència causal entre els pensaments, els sentiments i els comportaments dels entrenadors i els esportistes (Jowett i Shanmugam, 2016). Els pensaments guarden relació amb el compromís i la intenció de mantenir la relació al llarg del temps; els sentiments al·ludeixen a la percepció de proximitat (respecte, confiança, gust), i els comportaments fan referència a la complementarietat, la sensibilitat i la col·laboració entre l'entrenador i l'esportista (Jowett i Poczwadowski, 2007; Jowett i Shanmugam, 2016). La CAR exerceix un paper important en el desenvolupament físic, motor i psicossocial dels esportistes joves (Jowett i Shanmugam, 2016; Yang i Jowett, 2012), la qual cosa succeeix perquè els entrenadors són responsables de delegar tasques que han d'exercir els equips, de manera que les seves accions poden interferir en el comportament present i futur dels esportistes (Cheuczuk et al., 2016).

En aquest context, la CAR s'ha assenyalat com un dels factors primordials per al desenvolupament de la carrera esportiva dels esportistes (Davis et al., 2018; Nascimento Júnior et al., 2018; Vieira et al., 2018) i, en conseqüència, com un diferencial de l'èxit en l'esport entre els esportistes joves (Cheuczuk et al., 2016). D'aquí la importància que els esportistes i el seu entorn social (família, entrenador i altres persones practicants d'esports) aprenguin a conèixer-se a si mateixos, ja que aquest atribut és essencial per identificar els factors que motiven els joves a entrenar i fixar-se fites a partir d'aquest moment (Carvalho, Verardi, Maffei i Monesso, 2019).

La motivació influeix enormement en les situacions de competició, on pot ser un obstacle o un estímul per al rendiment de l'esportista (Pineda-Espejel et al., 2015). Una de les teories més citades per entendre el procés del compromís i l'adhesió a la pràctica esportiva en els diferents nivells de competició és la teoria de l'autodeterminació (Almagro i Paramio-Pérez, 2017) La Self-Determination Theory, SDT, ofereix un marc general que explica els diferents aspectes motivacionals mitjançant miniteories; una d'aquestes és la teoria de les necessitats psicològiques bàsiques, que planteja que en la motivació autodeterminada influeixen tres necessitats bàsiques: l'autonomia, la competència i la connexió o capacitat de relacionar-se, que semblen ser essencials per al desenvolupament social i el benestar personal (Deci i Ryan, 1985; Deci i Ryan, 2012).

La SDT descriu la motivació a través de diversos estils reguladors (regulació externa, introjectada, identificada, integrada i interna), que es presenten com una continuïtat que va des de la forma menys autodeterminada de motivació (la motivació controlada) fins a la més autodeterminada (la motivació autònoma), partint de les diferents forces motivacionals subjacents al comportament d'una persona (Rigby i Ryan, 2018). La motivació controlada inclou pressions externes o internes (regulacions externes i introjectades) i, en gran manera, no té relació amb les necessitats i els interessos personals. La motivació autònoma respon directament a les necessitats, els valors i l'interès de les persones (regulacions identificades, integrades i intrínseques) i dona lloc a una motivació volitiva d'alta qualitat. Així, les persones es comprometen a exercir bé certes tasques i aquest afany i esforç els permet obtenir millors satisfacció, vitalitat i benestar (Deci i Ryan, 1985; Deci i Ryan, 2012; Rigby i Ryan, 2018).

Davant aquest escenari, estudis recents indiquen que la motivació autònoma s'associa amb comportaments positius en els esports (compromís i continuïtat en l'esport) (Carvalho et al., 2019; Vieira et al., 2018), mentre que la motivació controlada pot desembocar en comportaments inadequats (estrès, esgotament i abandonament de la modalitat esportiva) (Carvalho et al., 2019). La teoria de l'avaluació cognitiva afirma que l'entorn social influeix en el comportament dels esportistes (Deci i Ryan, 1985; Rigby i Ryan, 2018). Segons aquesta perspectiva, la CAR és un factor que pot portar els joves esportistes a desenvolupar una motivació autònoma o controlada (Cheuczuk et al., 2016). Vieira et al. (2018) i García-Calvo et al. (2014) van investigar la relació entre la motivació i la CAR entre esportistes professionals; tanmateix, encara no existia cap estudi que abordés aquesta associació entre joves estudiants esportistes, que és el tema d'aquest estudi.

A més, diverses autories suggereixen que futures recerques haurien d'avaluar l'impacte de la qualitat de la CAR en les diferents variables psicològiques en esportistes de diferents nivells de competició (Appleton et al., 2016; Davis et al., 2018; Nascimento Júnior et al., 2018; Vieira et al., 2018). Per això, l'objectiu d'aquest estudi va ser indagar en la influència de la percepció de la CAR en la motivació entre estudiants esportistes de l'estat de Pernambuco, al Brasil.

Metodologia

Participants

Aquest estudi transversal es va realitzar sobre una població d'estudiants que practicaven esports d'equip amb edats compreses entre els 15 i els 17 anys i inscrits en els Jocs

Escolars de Pernambuco de 2017 i competien en bàsquet, futbol sala, handbol, futbol i voleibol. El nombre mínim de participants es va calcular a partir de la fórmula de mostres de poblacions finites, adoptant un nivell de confiança del 95 %, un marge d'error del 5 % i una proporció esperada del 50 % (Richardson et al., 2012). Tenint en compte que la població d'esportistes que prenen part en la competició era de 2500 estudiants, el nombre mínim de participants va ser de 333 estudiants esportistes, considerant les possibles pèrdues de mostres. El criteri d'inclusió en l'estudi era haver participat en alguna competició a nivell regional/estatal durant les temporades 2015 i 2016.

D'aquesta manera, es van seleccionar 335 estudiants practicants d'esports d'equip per participar en l'estudi; tanmateix, 34 en van quedar exclosos a causa de problemes a l'hora d'omplir els qüestionaris. Els participants finals van ser 301: 136 homes i 165 dones amb una mitjana d'edat de 16.02 ± 0.83 anys. El nombre de practicants en cada esport era: futbol sala ($n = 124$), voleibol ($n = 133$), handbol ($n = 24$) i bàsquet ($n = 20$). Només els esportistes que van signar els termes de consentiment informat o van sol·licitar als seus entrenadors (els seus responsables en l'esdeveniment) que ho fessin van ser seleccionats per a l'estudi.

Instruments

Es va utilitzar el qüestionari sobre la relació entre entrenador i esportista CART-Q per mesurar la percepció dels esportistes de la qualitat de la CAR (Jowett i Ntoumanis, 2004), validada per al context del Brasil per Vieira et al. (2015). Quatre indicadors tracten sobre la proximitat ("Em cau bé el meu entrenador"), tres indicadors avaluen el compromís ("Em sento compromès amb el meu entrenador") i quatre indicadors avaluen la complementarietat ("Quan entreno amb ell, dono el millor de mi"). Tots els elements del CART-Q es van mesurar amb una escala de Likert de 7 punts, on 1 corresponia a Totalment en desacord i 7 a Totalment d'acord. L' α de Cronbach de les dimensions d'aquest instrument anava de $\alpha = .83$ a $\alpha = .95$.

Es va utilitzar l'Escala de motivació esportiva-II (SMS-II) per avaluar la motivació dels esportistes per practicar l'esport corresponent. La SMS-II és una creació de Pelletier et al. (2013) validada per al context brasiler per Nascimento Junior et al. (2014). Consta de 18 indicadors distribuïts en sis regulacions (intrínseca, integrada, identificada, introjectada, externa i desmotivació). La resposta a cada un d'aquests indicadors s'obté aplicant una escala de Likert de 7 punts, on 1 és "no es correspon en absolut" i 7 "Es correspon completament". L'escala presentava una fiabilitat d' $\alpha = .74$. Segons les categories proposades en el *continuum* de la SDT (Deci i Ryan, 2012), les regulacions identificades, integrades i intrínseques són els indicadors més propers a la motivació autònoma, mentre que les regulacions introjectada i externa són els indicadors més

pròxims a una motivació controlada. Es pot destacar que la desmotivació no es va utilitzar per a l'anàlisi principal, ja que és un component que representa la falta total de motivació i l'objectiu de la recerca era explorar la relació entre la motivació (tan autònoma com controlada) i la CAR.

Procediment

Aquest estudi s'integra al projecte institucional aprovat pel Comitè Ètic de la Universitat Federal del Val do São Francisco (opinió 1.648.086). Inicialment es va contactar amb la Secretaria d'Esports de l'Estat de Pernambuco per sol·licitar permís per recopilar dades durant els Jocs Escolars de Pernambuco de 2017. La recopilació de dades va tenir lloc als hotels on s'allotjaven els equips, així com al lloc on es va desenvolupar la competició, i va durar aproximadament 30 minuts. Els qüestionaris es van repartir aleatòriament entre els participants i els investigadors van realitzar l'aplicació de forma individual.

Anàlisi de dades

Anàlisi preliminar. L'anàlisi preliminar per a l'anàlisi de correlació i comparació es va dur a terme mitjançant la prova de normalitat Kolmogórov-Smirnov. Ja que les dades no eren normals, es va utilitzar la correlació de Spearman (no paramètrica) per verificar la relació entre les variables; per aquesta finalitat es va emprar un SPSS v.22.0. Per comparar les regulacions de motivació en funció de la qualitat de la CAR, es va obtenir la puntuació total de la CAR i, a continuació, es van dividir els esportistes en dos grups (amb una relació entrenador-esportista alta o moderada) d'acord amb la "divisió de la mitjana" (fins a 6.58: moderada i per sobre de 6.58: alta). El nivell de significació adoptat va ser de $p < .05$.

Model d'equacions estructurals (SEM). L'anàlisi principal es va fonamentar en el SEM i es va realitzar amb el programari AMOS 22.0, que aplica un SEM basat en la covariància. Quan l'objectiu de l'estudi és confirmar la teoria, el mètode apropiat és el CB-SEM (Hair, Matthews i Matthews, 2017). El model hipotètic va verificar l'existència de tres factors latents (CAR, motivació autònoma i motivació controlada) a partir de les dimensions del CART-Q i el SMS-II. D'aquesta manera, el SEM va comprovar el paper que exerceix la qualitat de la CAR en la motivació dels esportistes aplicant el plantejament de construcció de models en dos passos recomanats per Anderson i Gerbing (1988). El primer pas consisteix a comprovar el model de mesuraments utilitzant una anàlisi factorial confirmatòria (AFC), mentre que en el segon pas es comprova el model estructural de la hipòtesi.

Abans de l'anàlisi principal, es verifica la normalitat de les dades, els valors absents i els valors atípics per a totes les variables de l'estudi seguint el procediment definit

per Tabachnick i Fidell (2013). L'examen de la asimetria i curtosi de totes les variables va indicar una normalitat univariant basada en uns valors de tall d'asimetria < 3.0 i curtosi < 10.0 (Kline, 2012). L'anàlisi del coeficient multivariant de Mardia (> 5.0) va indicar que la distribució de les dades derivava de la normalitat multivariant, la qual cosa justificava l'ús del procés de *bootstrap* de Bollen-Stine per obtenir un valor de khi quadrat corregit per als coeficients calculats per a l'estimació per màxima versemblança (Bollen i Long, 1993).

S'utilitzen diversos índexs d'ajustament per avaluar el model d'acord amb les recomanacions de Hu i Bentler (1999): khi quadrat (χ^2), khi quadrat normalitzat (χ^2/df), índex d'ajustament comparatiu (IAC), índex de Tucker-Lewis (ITL), l'arrel de l'error quadràtic mitjà (RECM) i el seu interval de confiança (IC) associat del 90 %. Els valors d'IAC, GFI i ITL propers o superiors a .95, els valors de RECM propers o inferiors a .08 i l'extrem inferior del CI del 90 % del RECM que contenia el valor de .05 representen un ajustament excel·lent de les dades per al model de la hipòtesi (Hu i Bentler, 1999). A més, s'utilitzen aquests índexs tant en el pas 1 com en el pas 2. La qualitat de l'ajustament per al model estructural (pas 2) es va avaluar així mateix a través de les seves càrregues factorials (FL) i la fiabilitat de cada element. La interpretació de les tra-

jectòries es va basar en el següent límit: efecte reduït per a trajectòries de fins a .20; efecte mitjà per a trajectòries d'entre .21 i .49; i ampli efecte per a trajectòries per sobre de .50 (Kline, 2012).

Resultats

Es va detectar una diferència significativa en totes les regulacions de motivació ($p < .05$) en funció de la qualitat de la CAR (Taula 1), amb l'excepció de la regulació introjectada ($p = .055$). Es pot remarcar que els esportistes que perceben tenir una CAR d'alta qualitat presentaven més puntuació en les regulacions identificada, integrada i intrínseca, mentre que els esportistes amb una percepció moderada de la CAR presentaven una major puntuació en la desmotivació i la regulació externa.

D'una banda, es van detectar correlacions significatives ($p < .05$) i positives de les regulacions més pròximes a la motivació autònoma (regulacions identificada, integrada i intrínseca) amb totes les dimensions de la CAR (Taula 2). D'altra banda, la desmotivació va mostrar correlacions negatives amb totes les dimensions de la CAR, mentre que la regulació externa va mostrar una correlació negativa amb la proximitat ($r = -.14$).

El model de mesurament (pas 1) tenia un ajustament

Taula 1

Comparació de les regulacions de motivació entre esportistes joves segons la qualitat de la CAR.

Variables	CAR alta (n=148)	CAR moderada (n=153)	p
	Md (Q1 - Q3)	Md (Q1 - Q3)	
Desmotivació	2.33 (1.00 - 3.00)	3.00 (1.33 - 4.50)	.006*
Regulació externa	3.00 (2.33 - 4.67)	3.33 (2.50 - 5.00)	.035*
Regulació introjectada	5.67 (5.00 - 6.67)	5.67 (4.33 - 6.33)	.055
Regulació identificada	6.67 (6.00 - 7.00)	6.33 (5.33 - 6.67)	.001*
Regulació integrada	6.33 (5.41 - 7.00)	5.67 (5.00 - 6.67)	.001*
Regulació intrínseca	6.67 (6.00 - 7.00)	6.00 (5.33 - 6.67)	.001*

* Diferència significativa – $p < .05$ (Test "U" de Mann-Whitney).

Nota. CAR: relació entre l'entrenador i l'esportista.

Taula 2

Correlació entre la qualitat de la CAR i les regulacions motivacionals.

Variables	Regulacions motivacionals							CAR	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Desmotivació		.45**	-.11	-.15**	-.23**	-.24**	-.16**	-.21**	-.12*
2. Reg. externa			.20**	.18**	.12*	.06	-.14*	-.09	-.07
3. Reg. introjectada				.51**	.48**	.49**	.11*	.18**	.21**
4. Reg. identificada					.68**	.65**	.21**	.31**	.26**
5. Reg. integrada						.63**	.19**	.29**	.23**
6. Reg. intrínseca							.21**	.28**	.25**
7. Proximitat								.66**	.71**
8. Compromís									.69**
9. Complementarietat									

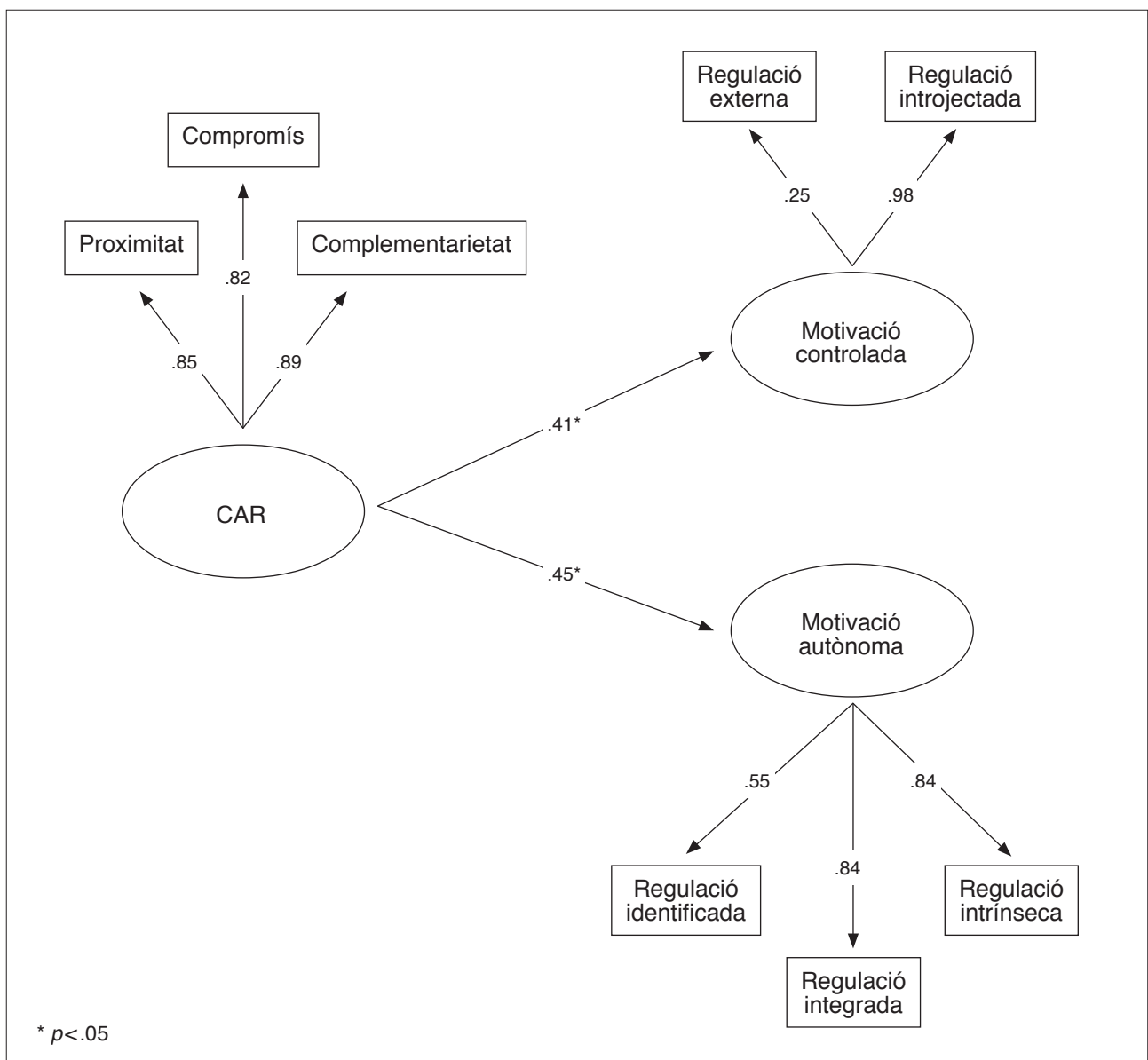
**Correlació significativa al nivell .01. *Correlació significativa al nivell .05.

Nota: CAR=Relació entre l'entrenador i l'esportista.

acceptable [$X^2 (17) = 21.57; p = .202; X^2/df = 1.27; IAC = .99; GFI = 0.98; ITL = .99; RECM = .03; p (RECM < .05) = .80$]. La qualitat de l'ajustament local i la fiabilitat interna dels indicadors també es van confirmar amb l'obtenció per part de totes les trajectòries de càrregues factorials significatives ($p < .05$) i superiors a .50. En conseqüència, es va analitzar el model hipotètic (pas 2). El model comprovat (Figura 1) va proporcionar indicadors suficientment ajustats [$X^2 (18) = 54.18; p = .001; X^2/df = 3.01; IAC = .96; GFI = .96; AGFI = .92; ITL = .94; RECM = .08; p (RECM < .05) = .01$].

Les variables latents de motivació controlada i motivació autònoma es van explicar en un 17 % i un 21 %, respectivament, per la qualitat de la CAR (Figura 1). En l'associació directa establerta entre la CAR i tant la motivació autònoma com la controlada, els efectes van ser positius ($\beta = .45$ i $\beta = .41$, respectivament), el que indica que per a cada augment d'1 desviació estàndard en la unitat de la CAR es produeix un augment del .45 i el .41 en la desviació estàndard en l'impuls tant de la motivació autònoma com controlada. Aquesta troballa demostra que si els esportistes joves perceben una relació positiva amb l'entrenador, basada principalment en l'admiració, el respecte, la confiança i l'afiliació, estaran motivats per a la pràctica esportiva, sobretot de manera autònoma.

Figura 1.
Model estructural del paper de la CAR en la motivació dels esportistes joves.



Nota. CAR: relació entre l'entrenador i l'esportista.

Discussió

L'objectiu d'aquest estudi era investigar la influència de la percepció de la qualitat de la CAR en la motivació d'estudiants esportistes de l'estat brasiler de Pernambuco. Els resultats principals van revelar que la qualitat de la CAR està lligada tant a les motivacions autònomes com a les controlades (Fig. 1). A més, els participants que van mostrar més percepció de la qualitat de la CAR van ser els que van obtenir puntuacions més altes en la motivació autònoma, mentre que els que van obtenir una percepció moderada de la qualitat de la CAR van mostrar una desmotivació i motivació controlada superiors (Taula 1).

El resultat principal de l'estudi està relacionat amb l'associació lineal entre la qualitat de la CAR i les motivacions, tan autònomes com controlades (Figura 1). Aquest resultat es pot deure al fet que la motivació autònoma és responsable de la participació i continuïtat en l'esport, així com de les relacions socials que s'originen en el context esportiu (Balbinotti i Balbinotti, 2018; Carvalho et al., 2019; Bengoechea, 1997; Pérez-González et al., 2019). D'això s'infereix que l'admiració, el respecte, la confiança i l'afiliació amb l'entrenador semblen actuar com un factor de protecció davant la desmotivació i la motivació de baixa qualitat entre els estudiants esportistes per a la pràctica esportiva (Balaguer, Castillo, Ródenas, Fabra i Duda, 2015; Jowett i Shanmugam, 2016; Vieira et al., 2018). Aquests resultats coincideixen amb els indicadors de la teoria de l'avaluació cognitiva, que explica que l'entorn social influeix en la conducta de les persones (Prentice, Jayawickreme, i Fleeson, 2018). Per corroborar-los, Pérez-González et al. (2019) van realitzar una revisió sistemàtica amb joves estudiants d'educació física i van verificar que els nivells més elevats de motivació, participació a classe i una activitat física habitual més elevada són conseqüència de la potenciació de l'autonomia per part del mestre. Moura et al. (2019) i Sánchez Oliva et al. (2012) van observar que una CAR d'alta qualitat és essencial perquè l'esportista obtingui plaer i satisfacció durant la pràctica de l'esport. A més, l'entorn social (pares, amigats i ídols, per exemple) també funcionen com a font de motivació per a la consecució de tasques (motivació autònoma), ja que les deduccions fetes pels entrenadors poden reflectir-se en la relació de l'equip.

Aquestes troballes concorden amb la miniteoria de la SDT de la motivació en les relacions (Deci i Ryan, 2012), que assenyala que l'entorn social influeix en les activitats que escullen les persones i en la seva continuïtat a l'hora de practicar-les, per això l'entorn social pot estimular els esportistes a millorar les seves capacitats tant a nivell individual com en equip. Vieira et al. (2018) també van descobrir que la CAR és fonamental perquè el comportament regulat per factors externs no influeixi negativament en la percepció de cohesió de l'equip en el

context del futbol professional. D'altra banda, Carvalho et al. (2019) han demostrat que una CAR de baixa qualitat pot agreujar la desmotivació dels joves futbolistes i comportar un desinterès dels jugadors en l'esport.

A més, les correlacions van posar en evidència que les regulacions més pròximes a la motivació autònoma demostraven estar més vinculades amb les dimensions de la CAR (Taula 2). Aquests resultats indiquen que, quan els pensaments i els comportaments dels estudiants esportistes estan mútuament relacionats amb els dels seus entrenadors o professors hi ha més tendència a què els primers presentin un comportament regulat per factors intrínsecs amb relació a la pràctica esportiva (Carvalho et al., 2019; Pérez-González et al., 2019; Cheuczuk et al., 2016). Aquests resultats es basen en la SDT, que assenyala que en la motivació de les persones influeixen figures d'autoritat com els pares, els entrenadors i els professors que dirigeixen les activitats i tenen un impacte en el seu desenvolupament (Deci i Ryan, 2012). Per tant, es pot destacar que les experiències positives que aquestes figures aporten poden centrar-se en les actituds psicològiques dels joves esportistes a tall de motivació i satisfacció.

A més, la desmotivació va mostrar una correlació negativa amb totes les dimensions de la CAR (Taula 2), la qual cosa indica que la falta de motivació i interès per realitzar una tasca per part de l'esportista està vinculada amb una mala relació amb l'entrenador (Taula 2). D'acord amb la SDT, la desmotivació és la falta de motivació, tan intrínseca com extrínseca, per la qual la persona deixa de tenir un motiu per exercir una tasca i se sent incompetent (Deci i Ryan, 2012). Encara que estudis recents assenyalen que la desmotivació a la pràctica esportiva també està relacionada amb factors com un entrenament excessiu, lesions, assetjament i una baixa percepció de les competències personals (Myer et al., 2015), el context social també es considera un factor de la falta de motivació en l'adolescència (Vieira et al., 2013; Nascimento Junior et al., 2017). Nascimento Junior et al. (2017) van detectar una forta relació entre la desmotivació i el rebuig i la sobreprotecció dels pares entre els esportistes que practicaven futbol sala, la qual cosa revela que la influència negativa de l'entorn social pot incrementar la desmotivació de l'esportista. Així doncs, la qualitat de la CAR és molt important per mantenir el jove esportista motivat intrínsecament per a la pràctica de l'esport.

Una altra troballa important al·ludeix a la puntuació més elevada en les regulacions pròximes a la motivació autònoma en el cas dels esportistes que creuen tenir una CAR d'alta qualitat (Taula 1) (Hampson i Jowett, 2014; Jowett i Shanmugam, 2016; Torres, 2014). Aquests resultats indiquen que els estudiants esportistes que perceben més proximitat, compromís i complementaritat

amb l'entrenador se senten més determinats a la pràctica de l'esport. Jowett i Shanmugam (2016) afirmen que les relacions diàdiques permeten la transformació tant dels entrenadors com dels esportistes. Així doncs, una connexió mútua efectiva és beneficiosa per a la sensació de pertinença i de sentir-se valorat en els esports d'equip. Hampson i Jowett (2014) indiquen que la percepció de l'esportista sobre la relació afectiva, cognitiva i conductual que té amb l'entrenador fomenta una motivació de més qualitat per executar les seves tasques i desenvolupar noves aptituds. Per tant, la qualitat de la CAR exerceix un paper fonamental en la motivació de l'estudiant esportista en el context dels esports escolars.

Malgrat les aportacions a la literatura relacionades amb l'associació entre la qualitat de la CAR i la motivació en el context dels esports escolars, convé destacar algunes limitacions. En primer lloc, en aquest estudi només van participar estudiants esportistes d'un estat (Pernambuco), la qual cosa no representa la realitat de tots els esportistes joves del Brasil, tot i que la mostra pot considerar-se rellevant perquè aquests estudiants esportistes van participar en la principal competició escolar de l'estat. La segona es refereix al disseny transeccional utilitzat en l'estudi de recerca, que no permet inferències de causalitat entre les variables; una altra va ser el fet que no es van comparar les dades per gènere (femení/ masculí), modalitat (esport individual/esport d'equip) i grup d'edat. Per tant, en el futur convindria que altres recerques continuïn indagant en la relació entre les variables esmentades, analitzant el cas d'esportistes d'altres regions del país i utilitzant un disseny prospectiu amb l'objectiu d'establir noves evidències sobre l'associació entre la qualitat de la CAR i la motivació dels joves esportistes amb el pas del temps.

Conclusions

La qualitat de la CAR pot considerar-se un factor clau en el desenvolupament de la motivació (controlada i autònoma) dels estudiants esportistes per a la pràctica de l'esport. Es pot destacar que com més gran és la qualitat de la CAR d'un esportista, més es desenvolupa la seva motivació autònoma. Ara bé, la CAR també pot comportar el desenvolupament d'una motivació controlada, encara que amb menor intensitat. Com implicacions pràctiques d'aquesta recerca, es pot destacar la importància de generar un entorn per a la relació basat en l'autonomia, la confiança, el compromís i la proximitat per part dels entrenadors, els professionals de l'educació física, ja que l'esmentat entorn tendeix a contribuir al desenvolupament de la motivació intrínseca de l'adolescent en el context esportiu.

Referències

- Almagro, B., & Paramio-Pérez, G. (2017). Motivación y adherencia a la práctica de baloncesto en adolescentes. *Cuadernos de psicología del deporte*, 17(3), 189-198.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural Equation Modeling in Practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103 (3), 411-423.
- Appleton, P. R., Ntoumanis, N., Quedsted, E., Viladrich, C., & Duda, J. L. (2016). Initial validation of the coach-created Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire (EDMCQ-C). *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 53-65. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.05.008>
- Balaguer, I., Castillo, I., Ródenas, L., Fabra, P., & Duda, J. L. (2015). Los entrenadores como promotores de la cohesión del equipo. *Cuadernos de psicología del deporte*, 15(1), 233-242.
- Balbinotti, M. A. A., & Balbinotti, C. A. A. (2018). Motivação e perspectiva futura no tênis infanto-juvenil [Motivation and future perspective in children's tennis]. *Revista Brasileira de Psicologia do Esporte*, 2(2), 1-20. <http://dx.doi.org/10.31501/rbpe.v2i2.9281>
- Bengoechea, E. G. (1997). Relaciones entrenadores-deportistas y motivación en el deporte infantil y juvenil. *Apunts. Educación física y Deportes*, 2(48), 104-108.
- Bollen, K. A., & Long, J. S. (1993). Testing structural equation models (Vol. 154). Sage.
- Cheuczuk, F., Ferreira, L., Flores, P. P., Vieira, L. F., Vieira, J. L. L., & Nascimento Junior, J. R. A. (2016). Qualidade do Relacionamento Treinador-A atleta e Orientação às Metas como Preditores de Desempenho Esportivo [Quality of the coach-athlete relationship and orientation to the goals as predictors of Sports Performance]. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 32(2), 1-8. <https://doi.org/10.1590/0102-3772e32229>
- Carvalho, B. J., Verardi, C. E. L., Maffei, W. S., & Monesso, C. T. (2019). Motivos que determinam a prática do Futebol em atletas das categorias sub-15 e sub-17 de uma equipe do interior do estado de São Paulo [Reasons that determine the practice of football in athletes of the sub-15 and sub-17 categories of a team from the interior of the state of São Paulo]. *RBFF-Revista Brasileira de Futsal e Futebol*, 10(41), 720-728.
- Davis, L., Appleby, R., Davis, P., Wetherell, M., & Gustafsson, H. (2018). The role of coach-athlete relationship quality in team sport athletes' psychophysiological exhaustion: implications for physical and cognitive performance. *Journal of sports sciences*, 36(17), 1985-1992. <https://doi.org/10.1080/02640414.2018.1429176>
- Deci, E., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior* Springer Science & Business Media.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory. *The Oxford handbook of human motivation*, 85-107.
- García-Calvo, T., Leo, F. M., Gonzalez-Ponce, I., Sánchez-Miguel, P. A., Mouratidis, A., & Ntoumanis, N. (2014). Perceived coach-created and peer-created motivational climates and their associations with team cohesion and athlete satisfaction: evidence from a longitudinal study. *Journal of sports sciences*, 32(18), 1738-1750. <https://doi.org/10.1080/02640414.2014.918641>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2019). *Análise multivariada de dados*: Bookman Editora.
- Hair, J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L., & Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: updated guidelines on which method to use. *International Journal of Multivariate Data Analysis*, 1(2), 107-123.
- Hampson, R., & Jowett, S. (2014). Effects of coach leadership and coach-athlete relationship on collective efficacy. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 24(2), 454-460. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2012.01527.x>
- Hu, L. t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.

- Jowett, S., & Ntoumanis, N. (2004). The coach-athlete relationship questionnaire (CARTIQ): Development and initial validation. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 14(4), 245-257. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2003.00338.x>
- Jowett, S., & Poczwadowski, A. (2007). Understanding the Coach-Athlete Relationship. In S. Jowette & D. Lavallee (Eds.), *Social Psychology in Sport*, 3-14.
- Jowett, S., & Shanmugam, V. (2016). Relational coaching in sport: Its psychological underpinnings and practical effectiveness. *Routledge international handbook of sport psychology* ©The Authors.
- Kline, R. B. (2012). *Assumptions in structural equation modeling*.
- Marôco, J. (2010). *Análise de equações estruturais: Fundamentos teóricos, software & aplicações* [Analysis of structural equations: theoretical foundations, software & applications]. ReportNumber, Lda.
- Myer, G. D., Jayanthi, N., Difiori, J. P., Faigenbaum, A. D., Kiefer, A. W., Logerstedt, D., & Micheli, L. J. (2015). Sport specialization, part I: does early sports specialization increase negative outcomes and reduce the opportunity for success in young athletes? *Sports health*, 7(5), 437-442. <https://doi.org/10.1177/1941738115598747>
- Moura, M. C. A. R., da Silva, T. N., de Assis, M. L. R., da Costa, L. C. A., Amorim, A. C., Fiorese, L., & Contreira, A. R. (2019). O relacionamento com o treinador pode afetar a motivação de atletas paranaenses de futsal? *Saúde e Pesquisa*, 12(1), 29-38. <https://doi.org/10.17765/2176-9206.2019v12n1p29-38>
- Nascimento Junior, J. R. A.d, Pizzo, G. C., Granja, C. T. L., Oliveira, D. V.d., Amorim, A. C., & Vieira, L. F. (2017). Suporte parental e motivação dos jogadores da seleção brasileira de Futsal [Parental support and motivation of the players of the Brazilian Futsal team]. *Revista Brasileira de Futsal e Futebol*, 9(34), 229-237.
- Nascimento Júnior, J., Vissoci, J. R. N., Codonhato, R., Fortes, L. d. S., Oliveira, D. V., Oliveira, L. P., . . . Fiorese, L. (2018). Effect of the coaches' leadership style perceived by athletes on team cohesion among elite Brazilian futsal players. *Cuadernos de psicología del deporte*, 18(3), 252-267.
- Nascimento Junior, J. R. A. d., Vissoci, J. R. N., Balbim, G. M., Moreira, C. R., Pelletier, L., & Vieira, L. F. (2014). Cross-cultural adaptation and psychometric properties analysis of the sport motivation scale-II for the brazilian context. *Journal of Physical Education/UEM*, 25(3), 441-458. <https://doi.org/10.4025/reveducfis.v25i3.24855>
- Pelletier, L. G., Rocchi, M. A., Vallerand, R. J., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2013). Validation of the revised sport motivation scale (SMS-II). *Psychology of Sport and Exercise*, 14(3), 329-341. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.12.002>
- Pérez-González, A. M., Valero-Valenzuela, A., Moreno-Murcia, J. A., & Sánchez-Alcaraz, B. J. (2019). Systematic Review of Autonomy Support in Physical Education. *Apunts: Educació Física i Esports*, 138(4), 51-61. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2019/4\).138.04](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2019/4).138.04)
- Pineda-Espejel, A., López-Walle, J., & Tomás, I. (2015). Factores situacionales y disposicionales como predictores de la ansiedad y autoconfianza precompetitiva en deportistas universitarios. *Cuadernos de psicología del deporte*, 15(2), 55-70.
- Prentice, M., Jayawickreme, E., & Fleeson, W. (2018). Integrating whole trait theory and self-determination theory. *Journal of personality*, 87(1), 56-69. <https://doi.org/10.1111/jopy.12417>
- Richardson, R. J., Peres, J. D. S., Wanderley, J., Correia, L., & Peres, M. (2012). *Pesquisa social: métodos e técnicas* [Social Research: Methods and techniques]. 14. reimpr. São Paulo: Atlas.
- Rigby, C. S., & Ryan, R. M. (2018). Self-determination theory in human resource development: New directions and practical considerations. *Advances in Developing Human Resources*, 20(2), 133-147. <https://doi.org/10.1177/1523422318756954>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sánchez Oliva, D., Leo Marcos, F. M., Sánchez Miguel, P. A., Gómez Corrales, F. R., & García Calvo, T. (2011). Self-Determination Theory and Prosocial Behaviours in Young Football Players. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 103, 31-37.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics: International edition*. Pearson2012.
- Torres, B.J.A (2014). Factores motivacionales relacionados con la adherencia a la práctica deportiva competitiva en adolescentes. *Apunts. Educación Física y Deportes*, 118 (4).
- Vieira, L. F., Nascimento Junior, J. R. A. d., Pujals, C., Jowett, S., Codonhato, R., & Vissoci, J. R. N. (2015). Cross-cultural adaptation and psychometric properties of the Brazilian coach-athlete relationship questionnaire (CART-Q)-Athlete Version. *Revista Brasileira de Cineantropometria & Desempenho Humano*, 17(6), 635-649. <https://doi.org/10.5007/1980-0037.2015v17n6p635>
- Vieira, L. F., Mizoguchi, M. V., Junior, E. G., & Garcia, W. F. (2013). Estilos parentais e motivações em atletas jovens de futebol de campo. *Pensar a Prática*, 16(1),10-18.
- Vieira, L. F., Pizzo, G. C., Contreira, A. R., Lazier-Leão, T. R., Moreira, C. R., Rigoni, P. A. G., & Nascimento Junior, J. R. A. d. (2018). Associação entre motivação e coesão de grupo no futebol profissional: o relacionamento treinador-atleta é um fator determinante? [Association between motivation and group cohesion in professional football: is the coach-athlete relationship a determining factor?] *Revista de psicología del deporte*, 27(4), 51-57.
- Yang, S., & Jowett, S. (2012). Psychometric properties of the Coach-Athlete Relationship Questionnaire (CART-Q) in seven countries. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(1), 36-43. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2011.07.010>

Conflicte d'interessos: les autories no han comunicat cap conflicte d'interessos.



© Copyright Generalitat de Catalunya (INEFC). Aquest article està disponible a la url <https://www.revista-apunts.com/>. Aquest treball està publicat sota una llicència Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. Les imatges o qualsevol altre material de tercers d'aquest article estan incloses a la llicència Creative Commons de l'article, tret que s'indiqui el contrari a la línia de crèdit; si el material no s'inclou sota la llicència Creative Commons, els usuaris hauran d'obtenir el permís del titular de la llicència per reproduir el material. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiteu <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>